

Remissyttrande från Vänsterpartiet Gotland, angående förslag till fritidsplan för Region Gotland 2023-2026

Inledande synpunkter

I detta remissyttrande tydliggör vi från Vänsterpartiet vår syn på förslaget till fritidsplan, både vad gäller viktiga principer och konkret innehåll.

En rik fritid är viktig för såväl människors välbefinnande som för en god folkhälsa. Alla gotlänningar ska ha jämlika möjligheter till en rik fritid. Det handlar till exempel om att ha råd att delta, kunna ta sig till och från aktiviteter och kunna känna att aktiviteterna är tillgängliga och inkluderande. Det handlar också om att mötesplatser för människor i alla åldrar måste vara väl spridda, med särskilt fokus på tätorterna.

Vänsterpartiet vet att alla gotlänningar idag inte har jämlik tillgång till en aktiv fritid. Vi efterlyser en djupare analys och tydligare åtgärder för att komma till rätta med detta i fritidsplanen.

Inledningsvis vill vi understryka fysiska aktiviteters viktiga betydelse för människors välmående och för folkhälsan i stort, bara vid en begränsad ökning av vardagsmotionen. Om alla promenerade 50 minuter per dag skulle samhällskostnaderna relaterade till bland annat hjärt- och kärlsjukdomar, diabetes och demens drastiskt minska.

Samtidigt behöver fritidsplanen spegla det faktum att människors fritid är så mycket mer än enbart idrott och rörelse. Fritid är den del av livet där vi kan ägna oss åt egna intressen- både individuellt och i gemenskap med andra. På fritiden utvecklas vi som människor, oavsett om det är genom att idrotta, läsa, gå på teater eller sjunga i kör. Oberoende av vilka aktiviteter vi ägnar vår fritid åt, är fritidsområdet viktigt för folkhälsan. Det är också på fritiden vi har möjlighet att engagera oss i föreningsliv och politiska partier, vilket bidrar till att samhället stärks. Fritidsplanen är därför ett centralt verktyg i Region Gotlands folkhälsoarbete och demokratiska samhällsutveckling.

Remissversionen av Fritidsplanen är i sin utformning alltför allmänt och vagt skriven utifrån de behov och problembeskrivningar som nämns i inledningen av planen.

Problembeskrivningen är alltför fokuserad på barn och äldre. Fritidsplanen måste gälla alla åldrar i befolkningen. Problemet med alltför låg fritidsaktivitet gäller inte minst den delen av befolkningen som har lägst utbildning och sämsta ekonomiska förutsättningar. Vi vill se att personer med låg inkomst och utbildningsbakgrund lyfts fram som ytterligare en utpekad målgrupp.

Det är svårt att ta ställning till denna övergripande plan utan en medföljande konkret Handlingsplan och en Konsekvensbeskrivning knuten till en Investeringsstrategi. Därför måste en Handlingsplan snarast formuleras och utarbetas, för att politiken ska få en chans att kunna göra prioriteringar.

Vänsterpartiets synpunkter utifrån fritidsplanens egen rubriksättning

1. Inledning

Det hade varit bra om även den handlingsplan som väntas komma hade kunnat remissbehandlas samtidigt som fritidsplanen.

Det är positivt att rådande klimatnödläge omnämns. Vi skulle dock önska en djupare analys och exempel på konkreta åtgärder. I annat fall blir omnämmandet bara tomma ord.

Det är också viktigt att tydliggöra de intressekonflikter som kan uppstå mellan investeringar på fritidsområdet kontra klimat och hållbarhetsåtgärder. Konflikten måste tydliggöras för att politiken ska kunna göra vägval.

3. Definitioner

För att tydliggöra fritidsområdets bredd bör det övervägas om denna text kan utvecklas. Det är bra att det hänvisas till den regionala utvecklingsstrategin, men olyckligt när man får intrycket att fritid enbart handlar om idrott och friluftsliv.

4. Koppling till andra styrdokument

Det finns en vits med att visa kopplingen till andra styrdokument som "Vårt Gotland 2040" och genomförandeprogrammet "En kraftsamling för hälsa och ett socialt hållbart Gotland".

Upplägget av texten kan ses över för att tydliggöra "den röda tråden." och minska intrycket av att stycken från andra dokument bara har klistrats in.

4.2 Kraftsamling för hälsa och ett socialt hållbart Gotland

En aktiv fritid, inte minst för barn och unga, tangerar inte bara effektmål som att röra sig en timme varje dag och att psykiskt välbefinnande är jämlikt fördelat, utan också de flesta andra av nämnda effektmål, såsom att våld kan upptäckas och stöd erbjudas eller att alla kan delta i den demokratiska samhällsutvecklingen. En aktiv fritid för barn och unga är inte minst viktig när det gäller att minska ungas bruk av narkotika, vilket också är ett effektmål i genomförandeprogrammet "Kraftsamling för hälsa och ett socialt hållbart Gotland".

Det är välkommet med skrivningar om de positiva effekterna av fysisk aktivitet. Här bör även nämnas andra typer av aktiviteter såsom exempelvis spel, musik, konst och annat skapande.

5. Målgrupper

Att peka ut barn och ungdomar, personer med funktionsnedsättning och personer äldre än 65 år som särskilt prioriterade grupper tycker vi är bra. Vi anser dock att analysen kring situationen för varje grupp kan fördjupas och att fritidsplanen skulle behöva peka ut fler konkreta åtgärder för att nå resultat.

Vi anser också att en ytterligare målgrupp "personer med låg inkomst och utbildningsnivå" bör läggas till som 5.4. med detta innehåll finns i en fritidsplan.

5.1 Barn och ungdomar

Förslaget till fritidsplan fokuserar nästan uteslutande på idrott och rörelse vilket utesluter alla de barn och unga som hellre- eller också, vill ägna sin fritid åt andra typer av aktiviteter. Varför nämns exempelvis inte kulturskolan eller ungdomsavdelningens viktiga verksamheter?

När det gäller rörelse och fysisk aktivitet finns början till en bra analys som skulle behöva utvecklas. Hur får man barn och unga att röra på sig? Hur ser skolans ansvar och viktiga roll ut?

Kanske fungerar det ganska bra för barn i lägre åldrar, men behovet av närvarande vuxna minskar inte för att barnen blir äldre. Det ser bara annorlunda ut. Barns och ungas stora skärmanvändning lyfts som ett problem, vilket vi anser är lite orättvist och onyanserat. Dels kan smart teknik användas på ett bra sätt för både rörelse och annan innehållsrik fritid. Inte sällan används sociala medier och olika appar både för att umgås med andra och för olika typer av hjärngymna och e-sport. Dels är barns och ungdomars sätt att använda smart teknik ofta bara en spegel av vuxenvärldens. Såväl föräldrar som andra vuxna i barns närhet måste engagera sig och vara närvarande där barn och unga finns. Det gäller både i det fysiska livet och på nätet.

Att skolans timplan för idrott har ökat är bra. Samtidigt tydliggör det att vi har för få idrottshallar på ön. Samverkan mellan idrottsliv och skola kan alltid förbättras och behöver systematiseras.

Jämlikhet och jämställdhet ska vara självklara ledord i alla verksamheter. Att fritidsplanen tar upp könsnormer som behöver förändras är bra- men strategierna för att föra utvecklingen åt rätt håll behöver tillföras fritidsplanen. Konkreta satsningar måste göras på det föreningsliv som lyfts fram. Utan resurser kan föreningarna heller inte kraftsamla för att nå och engagera fler barn och unga.

Fritidspedagoger och andra som yrkesarbetar med barns och ungas fritid behöver höjd status och förbättrade löner. Rollen som fritidsledare är idag lika bred som viktig för barns och ungas utveckling. Region Gotland behöver stödja utbildning av ideella ledare som dagligen gör stor skillnad för barns och ungas fritid.

För att alla barn och unga, oavsett familjens ekonomi ska kunna ha en aktiv fritid behövs fler och mer långvariga kostnadsfria aktiviteter. Region Gotland ska därför stötta och överväga att i egen regi kunna driva fritidsbanker.

Klassaspekten tydliggörs ytterligare när skolans kompensatoriska verksamhet försvinner och unga vuxna lämnas i sticket om de inte har råd med höga avgifter för träningskort, utrustning etc. Fler sammanhang behöver skapas, exempelvis i samverkan med föreningslivet där det är enkelt att motionera och träna till en låg kostnad. Det kan till exempel handla om Korpen-lag, utomhusgym och så vidare. Det ska vara lätt att kostnadsfritt eller till en låg kostnad låna olika typer av idrotts och hobbyutrustning.

För att förbättra fritidssituationen för barn och ungdomar behövs också:

- Skolgårdar med fler aktiviteter för äldre barn/elever.
- Bättre allmänna kommunikationer/bussförbindelser med fler turer och låga biljettpriser till aktiviteter och fritidsanläggningar. Alla har inte föräldrar som kan skjutsa eller möjlighet att ta sig dit på egen hand.
- Fler aktivitetsplatser runt ön, både utomhus och inomhus.
- Fortsätta utveckla samverkan mellan skola och öns föreningsliv, inom såväl kultur- som idrottsområdet.
- Regelbunden kunskapspåfyllnad kring såväl jämställdhet som HBTQI inom både idrotts- och andra fritidssammanhang.

5.2 Äldre- 65 år och äldre

Det är bra att fritidsplanen pekar ut en aktiv fritids betydelse för äldres hälsa. Att kunna ägna sig åt sina intressen och att umgås med andra människor motverkar ensamhet och isolering. Att behålla hälsan genom hela livet handlar både om fysisk aktivitet- och möjlighet att kunna finnas med i sociala sammanhang. Därför behövs det fler mötesplatser- både specifikt för äldre och icke kommersiella träffpunkter som är öppna och välkomnande för alla åldrar. Det är också viktigt att uppmuntra initiativ som ger äldre fler möjligheter till utvecklande aktiviteter både individuellt och i gemenskap med andra.

5.3 Personer med funktionsnedsättning

Det är bra att fritidsplanen pekar på den påtagligt sämre hälsa som personer med funktionsnedsättning som grupp har jämfört med befolkningen i övrigt. I planen står också att mycket kan göras för att förbättra situationen, men inte ett ord om Vad Region Gotland faktiskt ämnar genomföra. Vänsterpartiet nämner här några exempel på viktiga insatser:

- Den fysiska tillgängligheten till anläggningar och aktiviteter behöver ständigt förbättras.
- Prioritera riktade satsningar för att till exempel få unga med olika funktionsnedsättningar att motionera regelbundet.
- Det ska vara möjligt att kunna ta sig till och från fritidsaktiviteter med färdtjänst.
- Den som behöver ledsagning vid och/eller i samband med sina fritidsaktiviteter ska få det.

6. Fokusområden

6.1 Fokusområde 1 - stärkt föreningsliv med prioriterade grupper i fokus

Ambitionen här är god men vagt formulerad vilket riskerar leda till att inte så mycket händer. Det Region Gotland vill göra måste formuleras skarpare och tydligare kopplas till utpekade målgrupper. Region Gotland behöver se över och utveckla det ekonomiska stödet till föreningar som fokuserar på aktiviteter som stärker vuxnas och äldres fysiska och psykiska hälsa. Det får självklart inte göras på bekostnad av de stödformer som idag riktas till barn och unga.

6.2 Fokusområde 2 - inkluderande idrott- och fritidsaktiviteter för alla

Återigen nämns nästan uteslutande idrotten och andra typer av fritidsaktiviteter glöms bort. Det är bra att vikten av närhet till aktiviteter för barn och unga pekas ut, men på många sätt gäller det också de övriga utpekade målgrupperna. Samma sak när det gäller

folkhälsoeffekten av att vara fysiskt aktiv. En sak som kan nämnas är personer med funktionsnedsättnings möjlighet att satsa på och utvecklas inom en specialidrott på Gotland. Inte minst för att barn och unga med funktionsnedsättning behöver förebilder precis som andra barn och unga.

Det är bra att planen exemplifierar tillgänglighet med såväl lokaler som fungerande bokningssystem. Ännu bättre om formuleringarna gjordes mer konkreta och mätbara.

6.3 Fokusområde 3 - en rörlig vardag och aktiv fritid

Återigen ligger fokus främst på idrott och rörelse. Övriga former av fritid nämns med ytterst vaga formuleringar.

7. Uppföljning

Vi hade gärna sett att såväl handlingsplan som anläggningsstrategi hade medföljt förslaget till fritidsplan.

Slutligen:

Vänsterpartiet vill att det på passande ställe i fritidsplanen görs ett tillägg med följande innebörd:

Att Region Gotland inför varje investeringsbeslut och nya satsningar gör en ordentlig analys utifrån följande frågeställningar: Hur påverkas folkhälsan av varje specifik åtgärd?
Hur påverkas miljö och klimat utifrån Regionens bestämning av Klimatnödläge? Medför åtgärden en energieffektivisering?
Vad är den långsiktiga ekonomiska vinningen av ökade sociala och fysiska aktiviteter?

Vänliga hälsningar

Vänsterpartiet Gotland
gm Victoria Öjefors Quinn, politisk sekreterare

Vänsterpartiet Gotland
Österväg 5
621 45 Visby